

VRIENDEN-NIEUWS

NIEUWSBRIEF VAN DE STICHTING VRIENDEN NIEUWE KERK ZIERIKZEE
NR. 40 – OKTOBER 2020

Beste donateurs,

In de loop der tijden heeft de Nieuwe Kerk heel wat stormen doorstaan. Door het wegvallen van veel activiteiten was er de afgelopen tijd meer stilte *in* de storm, dan stilte *na* de storm. Want we hebben de draad weer opgepakt en de deuren van de kerk zijn weer geopend met als hoogtepunt de 800 mensen die de kerk op Monumentendag hebben bezocht. Eerder was er het grote Bachconcert door Rinus Verhage dat zich in een verrassend aantal bezoekers mocht verheugen. Als teken van 'we mogen doorgaan' ontvangt u ook deze Nieuwsbrief. Want we kunnen niet zonder continuïteit, ook in ons bestuur niet. We hebben afscheid genomen van Hans Erbrink en ook onze secretaris, Hans Visser, legt zijn pen neer. Dit allemaal in het kader van 'het stokje overdragen aan iemand anders'. Dat laatste valt niet mee. Waar vind je enthousiaste opvolgers? Gelukkig vergt het lid zijn van het bestuur van onze stichting niet veel tijd en is het voor iedereen een aanbeveling als op een CV het lidmaatschap van ons bestuur prijkt. We zijn blij dat we in de persoon van Kees Stoutjesdijk een nieuwe secretaris hebben gevonden. De donateursavond gaat dit jaar helaas niet door. U zult daar begrip voor hebben. We hebben besloten om volgend jaar in het voorjaar iets leuks voor onze donateurs te organiseren in de hoop dat de situatie dan weer enigszins is genormaliseerd.

We hadden een verrassend programma in gedachten, maar wat in het vat zit....

Namens onze stichting wensen wij alle vrienden (en vriendinnen) een goede tijd toe!

Met een hartelijke groet.
Mar van der Veer,
Voorzitter

CONCERT OP MONUMENTENDAG

De luisteraars hebben genoten. Want het was een prachtig concert. Stadsorganist Rinus Verhage trakteerde ons aan het einde van de monumentendag op een serie werken die uitermate geschikt was voor het Kam- en Van der Meulengorgel. Van vier componisten voerde Rinus composities uit: Bach en Händel, Mendelssohn en Franck. Met name Franck klonk fantastisch in de ruimte. Wellicht zijn er mensen die denken dat een organist een orgelboek voor zich neemt en achtereenvolgens het stuk leest en speelt. Van dagenlange studie heeft men geen flauw idee. Geen idee van het zorgvuldig uitzoeken van de registratiemogelijkheden, daarnaast het langdurig stemmen van het orgel: de honderden tongpijpen die één voor één moeten worden bijgestemd. Eén persoon beneden aan de speeltafel en één hoog in het orgel tussen soms loeiende pijpen. Dat alleen al kost enkele uren. Een pianist heeft het in dit opzicht makkelijker.

Na het slotwerk van Franck klapte het publiek dankbaar en ging zijns wegs.

Nog even stond de organist in de schijnwerper en ging als laatste weg uit een verlaten kerk. Met vrouw en dochter een ijsje eten bij Capri. Het is het 'lot' van de musicus om na een enorme prestatie weer stil over straat te gaan. Vandaar nog even dit stukje. Rinus: geweldig bedankt (en Marien voor het helpen stemmen en Aleida en Hanneke voor het registreren). Misschien de volgende maal de lichtinstallatie uit zicht?

Mar van der Veer

EEN NIEUW ORGEL VOOR ZIERIKZEE

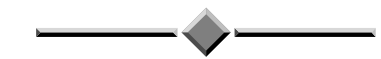
250 jaar geleden werd in Zierikzee een nieuw orgel in gebruik genomen. Voor de stad was het een hoogtepunt. Helaas ging dit orgel, wijd en zijd geroemd, verloren bij de brand van de Sint Lievensmonster- of Grote kerk in 1832.

Het was het laatste werkstuk van de orgelbouwer Johann Heinrich Hartmann Bätz uit Utrecht. Het orgel wat tot die tijd in de kerk stond, was weliswaar in redelijke staat, maar na een ingrijpende opknappbeurt in 1764 bleek dat er zeer veel aan mankeerde. Er waren geen twee registers die nog een zuivere toon voortbrachten. Daarop werd de genoemde Bätz ontboden. Hij deed uitvoerig onderzoek en moest concluderen dat het orgel versleten was. Zowel de organist, J.P. Lootens, als Bätz kregen in 1766 opdracht een plan voor een nieuw orgel te ontwerpen. Het stadsbestuur verenigde zich met de plannen van het duo en op 5 juli 1768 vond de aanbesteding plaats. Johannes van Es, de stadsfabriek, de oude aanduiding voor directeur gemeentewerken, maakte tekeningen voor het front en de bijkomende werken van het orgel. Van Es werd door de kerkmeesters belast met het toezicht op het werk. Van Es maakte een model in hout. Andere door hem gemaakte modellen zijn bewaard gebleven in het Stadhuismuseum. Lootens werd opzichter van de orgelbouw. Plaatselijke ambachtslieden kregen opdracht voor de bouw van de orgelkas en alles wat daarbij hoorde waaronder het maken van de galerij waarop het orgel kwam te staan. Het maken van de beelden en ander houtsnijwerk werd opgedragen aan Ernst Heyke uit Dordrecht. Joseph Soldati uit Middelburg nam het stukadoorswerk voor zijn rekening. De orgelbouw zelf was in handen van Bätz en zijn personeel. In augustus 1768 werd begonnen. Een muur, gefundeerd op 180 palen, werd opgetrokken om daarop het orgel te plaatsen. Het burgemeesterszootje Samuel Boeye mocht op 20 september 1768 de eerste steen leggen. Ruim twee jaar later naderde de voltooiing van het werk.

Organist J.P. Lootens en zijn broer Willem, organist in Middelburg en eerder werkzaam in Zierikzee, werden aangewezen als de examinatoren van het nieuwe orgel. Bätz was ondertussen ziek geworden en voorvoelde dat zijn einde naderde, maar met alle krachtsinspanningen deed hij wat hij nog kon. Op woensdag 5 december was hij na het stemmen van het orgel zo uitgeput dat hij naar zijn logement gedragen moest worden. Bätz besloot terug te gaan naar Utrecht waar hij op 13 december overleed, bijna 62 jaar oud. Was voor de bouw een periode van drieënhalve jaar geraamd, Johan Bätz wist dat met een jaar te verkorten. In plaats van hem was Bätz broer Willem bij het onderzoek van het orgel aanwezig. De beide broers Lootens waren vol lof over het nieuwe orgel. Op 20 december 1770 werd het in gebruik genomen in een kerkdienst waarin de predikant Johannes Abraham Blanck voorging. Hij preekte over Ezra 7:27 'Geloofd zij de Heere, de God onzer vaders, Die alzulk in 't hart des konings gegeven heeft, om te versieren het huis des Heeren, dat te Jeruzalem is.' De kerk zat vol. Voor de dienst hadden de leden van het stadsbestuur zich verzameld op het stadhuis en vandaar liepen ze naar de kerk. Nadat de regenten gezeten waren, zette Lootens in met een ouverture. Het orgelspel duurde een half uur waarin Lootens alle klanken van het orgel aan bod liet komen. Na het gebed was het orgel weer aan bod met Psalm 150. Bij het eerste vers was alleen het orgel te horen, bij de volgende twee verzen zette de gemeente in: 'Van harten lovet toch Hem, Ook met der bazuinen stem [...] En der orgelen gezang, Laat Zijn ere nu voortbrengen'. Bij de slotpsalm werd hetzelfde gedaan.

Na het uitspreken van de zegenbede door de predikant speelde Lootens nog een uur lang. Na afloop verenigden de regenten zich met de kerkmeesters en, in een ander herberg in de stad, alle ambachtslieden met hun knechts, die hadden meegewerkt aan de bouw zich voor een maaltijd. Het instrument, met maar liefst 3.108 pijpen, en bijzonder fraai uitgevoerd, kostte 51.257 gulden. Het kreeg grote waardering. Tot de beruchte 7 oktober 1832 toen het vuur een eind maakte aan dit pronkstuk.

Huib Uil

FINANCIEN

Door onze stichting werd dit jaar het vervangen van het projectiedoek in de Nieuwe Kerk gefinancierd. De kosten hiervan bedroegen € 1.222,50. Namens de stichting Nieuwe Kerk Zierikzee werden wij hiervoor hartelijk bedankt. Helaas daalt het aantal donateurs nog steeds. Wij doen een beroep op u om nieuwe donateurs te werven. Dit kan o.a. door aanmelding via de website, Waarschijnlijke mede doordat bij de nieuwsbrief van mei geen acceptgiro meer is verstrekt heeft een groot (78) aantal donateurs zijn/haar donatie voor 2020 helaas nog niet betaald. Een herinnering voor degene die het betreft is bij deze nieuwsbrief ingesloten. Vermeldenswaard is wel dat door één donateur een donatie van € 500,- is verstrekt. Hiervoor wordt heel hartelijk dank gezegd.

Maris Goudzwaard,
Peningmeester

mgoudzwaard@zeelandnet.nl

